

JAAR- VERSLAG

2021

In 2021 hebben we, ondanks corona, veel gedaan voor natuur, landschap, erfgoed en natuurbeleving in Zeeland. We blikken terug op de belangrijkste activiteiten.

Oplevering

Waterdunen en ontwikkeling

Waterdunen

Eindelijk open! Op 7 oktober werden de eerste wandelroutes van het gebied feestelijk geopend. Na de laatste werkzaamheden aan de paden kon het publiek vanaf december over alle drie de wandelroutes in het gebied wandelen. Langs de routes staan vogelkijkhutten en informatieborden; aan de entrees zijn fietsparkeerplaatsen.

Niet alleen bezoekers maar ook vogels weten het gebied te vinden: een grote kolonie grote sterns, zwartkopmeeuwen en kokmeeuwen vestigde zich op de eilanden. Via een webcam kon het publiek meegenieten.

In Waterdunen ligt ook het Kustlaboratorium, de zilte proeftuin waarmee Het Zeeuwse Landschap samen met ondernemers experimenteert met zilte teelten. Dat doen we op een manier die verrijkend is voor natuur én landschap. De HZ University of Applied Sciences ondersteunt de telers met onderzoek; de eerste resultaten met de oesterteelt zien er goed uit.

Beheer Broedeilanden

In de nazomer zijn de broedvogeleilanden bij de Sophiapolder, Baarzandsekreek, Blikken en Herdijkte Zwartepolder, inlagen Keihoopte en 's Gravenhoek, Yerseke Moer en Plaat van de Vliet ontdaan van de ruigtevegetatie en andere opgaande begroeiingen. Dit is nodig, omdat de vogels voor wie de eilanden bedoeld zijn het liefst op kale grond broeden.

De Blikken
windwatermolen

Windwatermolen De Blikken

Het waterbeheer in dit gebied is cruciaal. De hoge waterstanden trekken grote hoeveelheden vogels en een natte, zompige bodem zorgt ervoor dat weidevogels makkelijk bij hun voedsel kunnen. Door toenemende veranderingen in neerslag en klimaat vallen grote delen hier te vroeg droog, waardoor een belangrijk broed- en foeragegebied en een populaire locatie voor vogelliefhebbers met twee vogelkijkhutten verloren dreigt te gaan. Met een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij is een windwatermolen geplaatst om de graslanden voldoende vochtig te houden. Dit levert een duurzame bijdrage aan de instandhouding van de Blikken in haar huidige vorm, de habitats en biodiversiteit én de natuurbeleving in het gebied.

Begrazingsproef

Waterbuffels

Waterbuffel
op het Schor
van Baalhoek

In mei is een groep van negen waterbuffels losgelaten op het Schor van Baalhoek, onderdeel van het Verdrongen Land van Saeftinghe. Deze grote grazers worden ingezet om het schor te verjongen; zij zijn als de beste in staat om ruw voedsel zoals riet te verteren. Het doel is om ruimte terug te krijgen voor andere zoutminnende schorplanten; biotopen die ook weer kansen geven voor broedvogels die een voorkeur hebben voor een begraasd schor. De seizoensbegrazing is onderdeel van een driejarig natuurherstelonderzoek van de Provincie Zeeland waar het NIOZ (Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee), Free Nature (kuddebeheerder) en HZL aan meewerken. In de wintermaanden verblijven de buffels in de Belgische Verrebroekseplassen. In de aanloop naar deze pilot is het schor hiervoor met rasters en een vangkooi geschikt gemaakt.

Weidevogels

Grutto op een vossenraster

Het Zeeuwse Landschap houdt de vogelstand goed in de gaten. Minimaal om de drie jaar worden broedvogels geteld in onze weidevogelgebieden, op sommige plekken doen we dat vaker. Zo zijn in 2021 de weidevogels geïnventariseerd in de Yerseke Moer en de Sint Laurens Weihoek. In de Weihoek, waar een voswerend raster staat, hadden de kluten een goed jaar en zijn er veel kuikens groot geworden. In de Yerseke Moer leek het aanvankelijk goed te gaan, maar was het broedsucces uiteindelijk toch slecht: veel nesten zijn leeggeroofd door vossen en andere roofdieren. Het gaat helaas dan ook nog altijd niet goed met de weidevogels.

Project

Nestkast tapuit

Deze vogelsoort is de afgelopen jaren landelijk sterk afgenomen en in Zeeland zo goed als verdwenen. Met diverse beheermaatregelen worden de duinen weer aantrekkelijker gemaakt, maar het gebrek aan nestplaatsen staat een terugkeer van de tapuit in de weg. In maart zijn door de Zeeuwse natuurorganisaties 100 tapuitkasten geplaatst, waaronder 38 in Oranjezon. Uit monitoring bleek dat op alle locaties weliswaar tapuiten werden waargenomen, maar dat de nestkasten onbezet bleven. Dat was ingecalculerd: ook op andere plaatsen in Nederland was er in het eerste jaar geen nestkastbezetting, maar in de daaropvolgende jaren vaak wel. Begin 2022 zijn alle tapuitkasten gereedgemaakt voor een nieuwe poging!

Ingraven van nestkast tapuit in Oranjezon

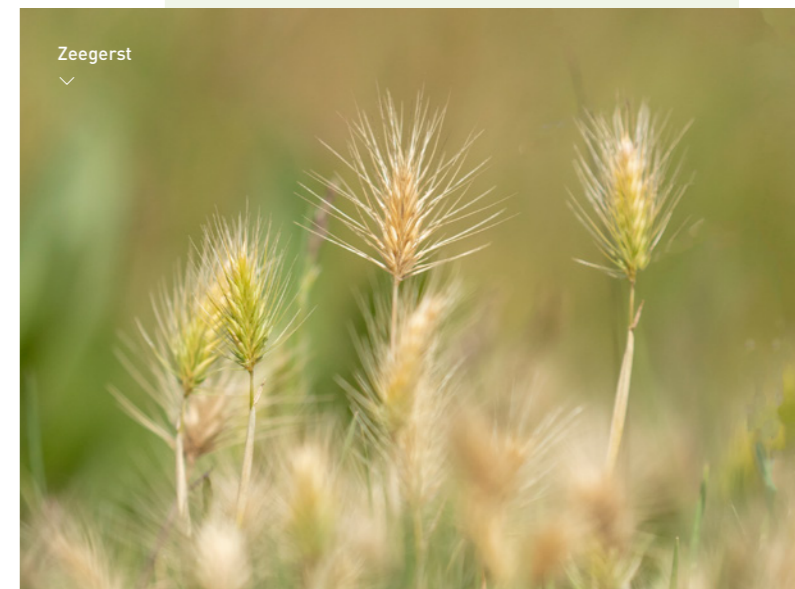
Vernattingspilot

Yerseke Moer

Door extra regenwater vast te houden worden hogere waterstanden gehaald, die moeten zorgen voor een uitbreiding van zilte vegetaties en betere omstandigheden voor weidevogels en wintergasten. Voor de monitoring van deze pilot zijn eerder meer dan zestig plots aangelegd. Inventarisatie laat wederom een sterke toename van zoutplanten zien in alle deelgebieden. Ook vond een uitgebreide doelsoorten-, vegetatie- en habitatkartering plaats. Uit de conceptrapportage blijkt dat deze vernattingspilot erg waardevol is voor het behouden en ontwikkelen van zilte vegetatietypen.

Op de bres voor zeldzame zoutplanten

In de Yerseke Moer, een gebied met vele geschikte zilte plekken, loopt een proef met het uitzaaien en planten van de zeldzame zoutplanten zeegerst, gesteelde zoutmelde en dichtbloemig kweldergras. Afgelopen jaar hebben de planten zaad gezet en dit jaar zal blijken of ze in Zeeland een duurzame groeiplaats hebben gevonden! Eenmaal verdwenen, is voor altijd verdwenen. Daarom zet Het Zeeuwse Landschap zich, samen met het Levend Archief en andere natuurorganisaties, in voor het behoud van internationaal sterk bedreigde zoutplanten.

Zeegerst

Ontwikkelingen

Slikken van de Heen

Uitzicht vanaf de uitkijktoren over Slikken van de Heen

De in 2020 geïntroduceerde wisenten zorgen overduidelijk voor meer variatie in de vegetatie en meer dynamiek in het gebied, doordat ze bomen slopen en de bodem omwoelen voor zandbaden. Hun imposante en fotogenieke verschijning trok dit jaar flink meer bezoekers naar het gebied, zowel voor de aangeboden excursies als zelfstandig bezoek. Dankzij een bijdrage van de Nationale Postcode Loterij werd de uitkijktoren in het najaar met 5 meter verhoogd door er een 'onderstel' onder te plaatsen: op maar liefst 25 meter hoogte is weer volop uitzicht over de bomen en het begrazingsgebied heen.

Samenwerkingsverband Grenspark Groot Saeftinghe

In juni vond de ondertekening van het nieuwe samenwerkingsverband plaats met elf Vlaamse en Nederlandse partners. Gezamenlijk wordt gewerkt aan de verbinding tussen natuur, landbouw en haven om de regio te versterken. Daarnaast is gestart met de bouw van een nieuw veldstation, dat de ideale uitvalsbasis wordt voor onderzoek en monitoring van biodiversiteit, getijden, schorvorming en trekvogels. Bij de bouw wordt gewerkt met duurzame en hergebruikte materialen en het ontwerp is landschappelijk ingepast.

Ontwikkelingen Natuur & Landbouw

Met de Topgebieden-benadering, waarbij we biodiversiteit proberen terug te brengen in de landbouw, wordt intensief met 22 agrariërs en andere partners samengewerkt in Burghsluis, Groede en de Poel. Er is onderzoek gedaan naar veldleeuweriken in relatie tot strokenteelt. Verder zijn er broedvogels gemonitord en boerenlandvogels geïnventariseerd. Daarnaast werd gestart met het deelproject 'Natuur en Landbouw rond de Oosterschelde'.

Beheervrijwilligers aan het werk

Herplant in de Waterwinbossen

Door een combinatie van langdurige droogte, de letterzetter (een bastkever) en een storm zijn grote stukken fijnsparbos in Clinge afgestorven. In 2021 is er daarom veel gekapt, maar ook geplant! Met behulp van vele vrijwilligers zijn niet alleen fijnsparren maar ook duizenden inheemse struiken en bomen aangeplant, zodat er een gemengd bos ontstaat, dat ook tegen klimaatverandering bestand is. Het zal weliswaar wat jaren duren voor het weer een bos is, maar deze maatregelen, mede mogelijk gemaakt door een bijdrage van de Nationale Postcodeloterij, leveren straks een mooi bos op, waar het aangenaam wandelen is en waar insecten, broedvogels en vleermuizen van zullen profiteren.

Bergen werk

Vrijwilligersinzet

Diverse groepen vrijwilligers hebben weer enorm geholpen bij het beheer van onze gebieden ('herstellers'), zoals bij de bestrijding van de Amerikaanse vogelkers en akkerdistels, het onderhoud aan kleine biologische akkers en het aanleggen van vossenrasters. Ook hielpen vrijwilligers bij

de monitoring ('tellers'): bij het inventariseren van vogels, planten en amfibieën, zoals boomkikkers, weidevogels en duinvegetatie in Oranjezon. Daarnaast werken we samen met organisaties in de geestelijke gezondheidszorg en reclassering voor re-integratie.

Ronde van Oranjezon

Animo Publieks-activiteiten

Ondanks wisselende coronamaatregelen konden we toch natuureducatie en -beleving bieden aan scholen en publiek. Voor verschillende gebieden zijn nieuwe excursies ontwikkeld. Ook werden de Ronde van Oranjezon, de Open Dagen in Waterdunen, de Natuurwerkdag, de Modderdag en de Oosterscheldeweek goed bezocht.

Geslaagd jaar

Het Groene Strand

Uitreiking van de Groene Vlag op het strand van Oranjezon

Voor dit landelijke project zijn binnen Zeeland drie strandcommunities opgezet, waar ruim 25 Zeeuwse stakeholders bij betrokken zijn: van gemeenten en natuurorganisaties tot ondernemers. Gezamenlijk zijn 41 opruimacties georganiseerd en werden vier broedeilanden beschermd. Het aantal strandondernemers dat duurzamere, veelal plasticvrije, keuzes maakt, groeit, net zoals het gebruik van aangepaste rijroutes in de buurt van strandbroeders. In september werd aan Oranjezon de eerste Groene Wimpel in Zeeland uitgereikt.

Feiten en cijfers

Aantal hectare in beheer

9.784 ha

waarvan in Natura2000
6.074 ha

waarvan in 2021 nieuw
aangekocht **19 ha**

Aantal objecten
cultureel erfgoed

35

Aantal kilometers
wandelroutes

79 km

Aantal kilometers
fietsroutes

9 km

Aantal
vrijwilligers
228

Monitoringsvrijwilligers (tellers): **60**

Beheervrijwilligers (herstellers): **35**

Gidsen (vertellers): **100**

Overige vrijwilligers: **33**

Aantal
donateurs

9.646

Aantal
groepsexcursies

375

en deelnemers

3.939

Aantal
schoolexcursies

145

en scholieren

2.455

Aantal fans Facebook

4.155

Aantal volgers LinkedIn

1.192

Aantal abonnees
nieuwsbrief

4.134